

УДК 378.016:81'243

DOI 10.33514/1694-7851-2024-2/2-50-55

Кубатова М.М.

магистрант

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

Узакова Э.Д.

магистрант

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

Сегизбаева Н.К.

педагогика илимдеринин кандидаты, доцент

И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

Бишкек ш.

Segizbaeva8@mail.ru

ОКУУЧУЛАРДЫН ЧЫГАРМАЧЫЛ ЖӨНДӨМДҮҮЛҮКТӨРҮН ҮЙРӨТҮҮДӨ КОММУНИКАТИВДИК-БАГЫТТУУ МАМИЛЕНИ КОЛДОНУУ

Аннотация: Макалада башталгыч класстын окуучуларына чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүдө үйрөтүүдө коммуникативдик-багыттуу мамилени колдонуу зарылчылыгы менен шартталган. Билим берүү процессинин натыйжалуулугун жогорулатуунун жана көндүмдөрдү активдештирүүнүн каражаты катары коммуникативдик ыкманы колдонууга негизделген чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрүн жана көндүмдөрүн өнүктүрүү методологиясы окуучулар арасында кеп ишмердүүлүгү. Коммуникацияга багытталган мамилени колдонуу зарылдыгын далилдөө диалогдук сүйлөө көндүмдөрүн активдештирүү. Негизинен, башталгыч класстын окуучуларынын диалогдук сүйлөө активдешүүсү ишке ашат коммуникацияга багытталган мамилеге негизделген милдеттерди системалуу пайдалануу менен натыйжалуураак, анткени, мектеп окуучуларынын жаш жана психологиялык өзгөчөлүктөрү активдештирүү үчүн ыңгайлуу шарттарды түзүү окуучулардын психикалык активдүүлүгү болуп саналат. Учурда экинчи тилин үйрөнүүдө балдар тезирээк өнүгөт деп эч ким күмөн санабайт; психикалык процесстер кыйла эффективдүү калыптанат, логикалык ой жүгүртүүсү өнүгөт, алардын билим деңгээли жогорулайт деңгээл.

Негизги сөздөр: башталгыч класс, чыгармачылык жөндөмдүүлүк, коммуникативдик ыкма, диалогдук сүйлө, экинчи тил.

Кубатова М.М.

магистрант

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

Узакова Э.Д.

магистрант

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева

г. Бишкек

Сегизбаева Н.К.

кандидат педагогических наук, доцент

Кыргызский государственный университет имени И. Арабаева
г. Бишкек
Segizbaeva8@mail.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА В ОБУЧЕНИИ ТВОРЧЕСКИМ СПОСОБНОСТЯМ СТУДЕНТОВ

Аннотация: Статья мотивирована необходимостью использования коммуникативно-ориентированного подхода в обучении учащихся начальных классов для развития их творческих способностей. Методикой развития творческих способностей и умений, основанной на использовании коммуникативных методов как средства повышения эффективности учебного процесса и активации умений, является речевая деятельность учащихся. Необходимость использования коммуникативно-ориентированного подхода и активизации навыков диалогической речи. В основном активизация диалогической речи младших школьников происходит более эффективно при систематическом использовании заданий, основанных на коммуникативно-ориентированной установке, поскольку возрастные и психологические особенности школьников создают благоприятные условия для активизации мыслительной деятельности учащихся. Сегодня никто не сомневается в том, что дети быстрее прогрессируют в изучении второго языка; более эффективно формируются психические процессы, развивается логическое мышление, повышается уровень их образованности.

Ключевые слова: начальная школа, творческие способности, коммуникативный метод, диалогическая речь, второй язык.

Kubatova M.M.
master's student

Kyrgyz State University named after I. Arbaev
Bishkek c.

Uzakova E.D.
master's student

Kyrgyz State University named after I. Arbaev
Bishkek c.

Segizbaeva N.K.
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Kyrgyz State University named after I. Arbaev
Bishkek c.
Segizbaeva8@mail.ru

USING A COMMUNICATION-ORIENTED APPROACH IN TEACHING CREATIVE ABILITIES TO SCHOOLCHILDREN

Annotation: The article is motivated by the need to use a communicative-oriented approach in teaching primary school students to develop their creative abilities. A method for developing creative abilities and skills, based on the use of communicative methods as a means of increasing the effectiveness of the educational process and activating skills, is the speech activity of schoolchildren. The need to use a communication-oriented approach and activate dialogic speech

skills. Basically, the activation of dialogical speech of younger schoolchildren occurs more effectively with the systematic use of tasks based on a communicative-oriented approach, since the age and psychological characteristics of schoolchildren create favorable conditions for intensifying the mental activity of students. Today, no one doubts that children make faster progress in learning a second language; mental processes are formed more effectively, logical thinking develops, and their level of education increases.

Key words: primary school, creativity, communicative method, dialogic speech, second language.

Билим берүү процессинин натыйжалуулугун жогорулатуунун жана көндүмдөрдү активдештирүүнүн каражаты катары коммуникативдик ыкманы колдонууга негизделген чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрүн жана көндүмдөрүн өнүктүрүү методологиясы окуучулар арасында кеп ишмердүүлүгү болуп саналат. Коммуникацияга багытталган мамилени колдонуу зарылдыгын далилдөө диалогдук сүйлөө көндүмдөрүн активдештирүү.

Башталгыч класстын окуучуларына чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүдө үйрөтүүдө коммуникативдик-багыттуу мамилени колдонуу зарылчылыгы менен шартталган. Негизинен, башталгыч класстын окуучуларынын диалогдук сүйлөө активдешүүсү ишке ашат коммуникацияга багытталган мамилеге негизделген милдеттерди системалуу пайдалануу менен натыйжалуураак, анткени, мектеп окуучуларынын жаш жана психологиялык өзгөчөлүктөрү активдештирүү үчүн ыңгайлуу шарттарды түзүү окуучулардын психикалык активдүүлүгү болуп саналат.

Бул изилдөөнүн методологиялык негизин оюндар теориясы менен алектенген алдыңкы окумуштуулардын эмгектери түзөт. Окуу процессин уюштуруу проблемалары, кептин калыптаныш закон ченемдуулуктору: И.А. Зимняя, В.А. Крутецкий, А.А. Леонтьев, Е.И. Пассов, В.М. Филатов, Е.Н. Соловова, Биялиев К.А., Добаев К.Д., Рысбаев С.К. жана башкалар. Тестирлөө, педагогикалык байкоо; педагогикалык экспериментти иштеп чыгуу жана анын натыйжаларын кийинки талдоо менен ишке ашыруу. Макаланын негизги материалынын презентациясы. Коммуникативдик ыкма көндүмдөрдү өнүктүрүүгө багытталган жана оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуу көндүмдөрү. Экинчи тилди окутуунун эффективдүү болору жалпысынан кабыл алынган коммуникативдик мүнөздөгү тапшырмаларды колдонууда [4, 232-б.]. Окуу процессинде реалдууну имитациялоо маанилүү аныктык принциби менен мүнөздөлүүчү жана студенттерди стимулдай турган турмуштук кырдаалдар экинчи тилин үйрөнүү.

Коммуникативдик методология тилдин ар кандай түрлөрүн өздөштүрүү аркылуу эффективдүү тил үйрөнүүгө өбөлгө түзөт монологдук кеп, типтүү диалогдор жана тилди моделдөө формалары. Э.И. Пасов байланыш деп эсептейт коммуникативдик милдетти чечүү менен аныкталат, тактап айтканда, натыйжага жетүү процессинин өзү практикалык тилди колдонуу [7, 22-б.]. Байланыш катышуучуларынын максаты болушу керек - сүйлөө көйгөйүн чечүү, ошондуктан жаш мектеп окуучулары менен сабакта тарбиялык байланышта кеп өнөктөштүктү уюштуруу зарыл [10, 244-б.]. Тилди үйрөнүү процесси ар дайым берилген курактагы окуучулардын психологиялык өзгөчөлүктөрүн эске алууга негизделет. Психологдор балдардын экинчи тилин эрте үйрөнүү тилди өздөштүрүү процессин күчөтөрүн далилдешти. [3, С. 221] Окумуштуулар 5-6 жаш билим алууну баштоо үчүн эң ыңгайлуу деп эсептелерин далилдешти.

Бул курактагы окуучулардын тууроо жөндөмдүүлүгү жакшы, алар активдүүлүгү жана каалоосу жогору байланыш көндүмдөрүн натыйжалуу өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт, жаңы нерселерди үйрөнүү. Сүйлө, угуу, башталгыч деңгээлде максаттуу тилде баарлашууга катышуу окуу процессин маңыздуу кылат, кийинки этаптарда ийгилиги объективдүү түрдө көз каранды экенин аныкташкан баштапкы этапта окуу натыйжалары. Учурда экинчи тилин үйрөнүүдө балдар тезирээк өнүгөт деп эч ким күмөн санабайт; психикалык процесстер кыйла эффективдүү калыптанат, логикалык ой жүгүртүүсү өнүгөт, алардын билим деңгээли жогорулайт деңгээл. Физиологдор 10 жаштан кийин балага чет тилин үйрөнүү кыйыныраак болорун далилдешти, анткени мээнин жөндөмдүүлүгү баланын тилди өздөштүрүү жөндөмдүүлүгү жаш өткөн сайын төмөндөйт. Балдар чыгармачылык жөндөмдүлүктөрүн чондорго караганда оңой өздөштүрүшөт баарлашуу алар үчүн кызыктуу жана маанилүү, бул оюнда натыйжалуураак болот. Оюн ички түрткү берет чет тилин үйрөнүү [2, 104-6.].

Билим берүүнү башталгыч класстын балдарынын психофизиологиялык жаш өзгөчөлүктөрүн эске алууга багыттоо маанилүү жашы. Башталгыч мектепте чыгармачыл жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүдө экинчи тилди өздөштүрүү инсандык багыттын принциптерин жана жамааттык өз ара аракеттенүү ролдук оюндарды, топтук талкууларды жана чыгармачылык изденүү тапшырмаларын колдонуу аркылуу ишке ашат. Коммуникативдик багыттагы окутууда белгилүү бир методикалык колдонуу маанилүү техникалар, оюнга негизделген иш-милдеттери, симуляция жана эркин баарлашуу. Диалогдук көндүмдөрдү калыптандыруунун баштапкы этабына сылык саламдашуу жана коштошуу жөндөмү, өзүн тааныштыруу жана кимдир бирөө менен тааныштыруу, макул жана макул эместигин билдирүү, эмоционалдык баа берүү. Башталгыч мектеп окуучуларына тил үйрөтүүнүн өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен айрым аспектилерди белгилей кетүү керек тренинг:

1. Жекече мамиле окутуунун негизи болуп саналат.
2. Ар кандай уюштуруу формаларын колдонуу аркылуу ыңгайлуу коммуникация чөйрөсүн түзүү.
3. Иштин жана өнүгүүгө өбөлгө түзгөн изденүү жана чыгармачылык милдеттердин оюн формаларын активдүү колдонуу мотивация, окуу процессин кызыктуу жана кызыктуу кылат, бул балдарды кайдыгер калтырбайт окутуу [4, 125-6.].

Ата мекендик методисттер кеп ишмердүүлүгүнүн активдешүүсүн коммуникативдик оюндардын өзгөчөлүгү деп аташат социалдык контекстте, бул окуу процессин реалдуу жашоого жакындатууга жардам берет [6, 71-6.].

Ачык сабак учурундагы коммуникативдик атмосфера достук жана ишенимдүү болушу керек. Буга жетишүүгө болот байланыш катышуучуларынын коммуникативдик жүрүм-туруму. Эксперименталдык изилдөө үчүн Чуй областы, Аламүдүн району №3 орто мектебинин 2 «А» классын тандап алдык. Окууга 19 окуучу катышты. Эксперименттин максаты: колдонуунун зарылдыгын далилдөө үчүн оюн жана издөө-чыгармачылык милдеттерди пайдалануу менен байланыш багытталган мамиле жана натыйжалуулугу башталгыч класстарда чет тили сабактарында диалогдук сүйлөө көндүмдөрүн активдештирүү. Эксперименттин башында окуучулардын диалогдук сүйлөө жөндөмдөрү канчалык өнүккөндүгүн аныктоо максатында алардын тилди үйрөнүү тажрыйбасы бар болушу мүмкүн болгондуктан, биз критерийлердин упайларын колдондук.

Жогорку деңгээлдеги (5 упай) окуучулардын оюнда теңтуштары менен баарлаша алганын мүнөздөдү башталгыч деңгээлдеги билим берүү кырдаалдары; объекттерди же күнүмдүк аракеттерди атай алат; негизги түшүнүү суроолорду берип, аларга жооп бере алат.

Орточо деңгээлге (3-4 балл) башталгыч деңгээлде баарлашууга катышкан студенттер кирет, бирок сүйлөөдө ката кетирүү.

Диалогдук сүйлөө көндүмдөрү өнүгө элек окуучуларды төмөнкү деңгээл (1-2 ба Эксперименталдык окуу учурунда биз үзгүлтүксүз сабактарды өткөрчүбүз оюн жана изденүү-чыгармачылык тапшырмалардын комплекси колдонулган. Эксперименттин аягында диалогдук кеп көндүмдөрдүн өнүгүү деңгээлин аныктоо үчүн биз оюн тапшырмаларын колдонуу менен контролдук бөлүм өткөрүлдү. Бул милдеттер мугалимдин сөзүн угууну жана тиешелүү тапшырмаларды аткаруу, өз билдирүүлөрүн туура түзүү, адекваттуу жооп берүү изилденген материалды колдонуу менен курдаштарынын билдирүүлөрү.

Контролдук диагностикалык бөлүмүбүздүн жыйынтыгында биз деңгээлге ынандык диалогдук кептин ыктарын жана ыктарын калыптандыруу осту. Окуучулардын бир кыйла бөлүгү өтүштү төмөнкү деңгээлден жогорку жана орто деңгээл. Натыйжаларды талдап, биз эксперименттин башталышында иш, жогорку деңгээлдеги окуучулардын саны 12%, ал эми 67% төмөн деңгээлде болгон. Жүрүшүндө окуучулардын басымдуу бөлүгүндө калыптандыруучу эксперимент, диалогдук сүйлөө көндүмдөрүн активдүү өнүктүрүү орун алды жана төмөнкүдөн ортого, ортодон жогоркуга өтүү.

Эксперименттик иштин аягында окуучулардын 40%ы экинчи тилин монолокто жана сүйлөмдө колдоно алышкан окулган темалардын алкагында диалогдук кеп. байланыштуу деңгээли төмөн окуучулардын саны азайган аларды ортого жылдыруу. Ал эми окуучулардын 8% дагы эле төмөн деңгээлде калганы менен, жөндөмдүүлүктүн өсүшү байкалууда окуучулар экинчи тилин оозеки кепте эркин колдонууга даяр.

Жыйынтыктап, биз оюн тапшырмалары табигый берет деген тыянакка келебиз экинчи тилинде сүйлөөгө түрткү берүү, окуучулар үчүн сабактарды кызыктуу жана кызыктуу кылуу. Билим берүү билим берүү процессин оюн моделдөөнүн негизинде чет тилин үйрөнүү мотивациялуу окууга өбөлгө түзөт тил, бул жаңы тилдик материалдын эффективдүү топтолушуна алып келет. Оюн ыкмалары жакшыртууга жардам берет окуу милдеттерин монотондуу аткаруудан айырмаланып, жумуштагы окуучулардын активдүүлүгү.

Оюнга активдүү катышууга даярдыгы кандай калыптангандыгын, алардын шык-жөндөмдөрү кандай калыптангандыгын байкоо менен биз мектеп окуучуларынын шык-жөндөмдөрүнүн баш ийүүсүнүн жана өз ара байланышынын көрүнүшүн байкады. Маанилүү жана маанилүү аспект мектеп окуучуларынын даярдыгын калыптандыруу – билимди иштин жаңы объекттерине которуу. Биз тарабынан анализделген окуу-тарбия процессин оюн моделдештирүү ыкмасы белгилүү бир деңгээлде көндүмдөрдү жогорулатууга көмөктөшөт мектеп окуучуларында сүйлөө, алар аң-сезимдүү окуганда өзүн-өзү ишке ашырууга жана өзүн-өзү жөнгө салууга даярдыгын өнүктүрүү бир катар маселелерди өз алдынча чечүүнү талап кылган белгилүү бир тилдик кырдаалда өз билимин чыгармачылык менен пайдалануу милдеттери [1, 92-б.].

Эксперименталдык иштин жүрүшүндө алынган натыйжалар оюндун натыйжалуулугун ырастады башталгыч класстардын окуучуларынын диалогдук көндүмдөрүн жогорулатууга багытталган окуу процессин моделдөө этап. Жыйынтыктап айтканда, экинчи тилин окутууда оюндарды жана изденүү жана чыгармачылык тапшырмаларды колдонууну белгилейбиз тилге болгон кызыгуунун калыптанышына өбөлгө

түзөт, өз алдынча сүйлөө жана ой жүгүртүү активдүүлүгүн жогорулатуу боюнча иш алып барат балдар, окууга жекече мамилени максаттуу ишке ашырууга мүмкүндүк берет.

Адабияттары:

1. Сегизбаева Н. К. О методике поуровневого обучения кыргызскому языку студентов-бакалавров //Научный аспект. – 2019. – Т. 2. – №. 4. – С. 231-237.
2. Акинина, Н.В. Подготовка учителей начальных классов к обучению младших школьников разговорной речи на иностранном языке: диссертация ... кандидата педагогических наук: 13.00.08 / Н.В. Акинина. – Москва, 2003. – 179 с.
2. Ахмедова, Н.Ш. Психологические основы интенсификации обучения иностранному языку в младшем школьном возрасте / Н.Ш. Ахмедова // Путь науки. – 2016. – №2 (24). – С. 104-107
3. Дружинин, В.Н. Психология общих способностей: учебное пособие для бакалавриата, специалитета и магистратуры / В.Н. Дружинин. – М.: Юрайт, 2019. – с.349.
4. Ключева, М.И. Значение игры и ее использование при обучении младших школьников иностранному языку /М.И. Ключева, Н.С. Пронина, Р.А. Кузьмин // Проблемы современного педагогического образования. – Ялта: РИО ГПА, 2022. – Вып. 76. – Ч. 3. – С. 125-128
5. Отамуродова, Д.Р. Инновационные образовательные технологии в углубленном обучении французскому языку /Д.Р. Отамуродова // Молодой ученый. – 2021. – № 21 (363). – С. 410-413

Рецензент: кандидат педагогических наук, доцент Мурзаев Т.Т.